

Forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger – Utdanningsforbundets høringssvar

Utdanningsforbundet viser til Kunnskapsdepartementets brev av 22.12.2015 Høring – forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger og avgir med dette sin høringssuttalelse.

Til grunn for vårt høringssvar ligger en omfattende og bred organisatorisk prosess der både fylkeslag, utvalg og råd har deltatt.

Utdanningsforbundets sentralstyre vedtok høringssvaret på sitt møte 8.-9.3.2016.

I. Innledning

Lærerutdanninger på mastergradsnivå er et godt grep som Utdanningsforbundet har argumentert for siden 2006.

Gjennom våre innspill og svar til det foreliggende høringsutkastet ønsker Utdanningsforbundet å bidra til å legge grunnlaget for nye grunnskolelærerutdanninger av høy kvalitet, med godt omdømme og lang levetid. Vi ønsker lærerutdanninger som imøtekommer dagens krav og som evner å videreutvikle seg i takt med nye krav og forventninger.

Som det vil fremgå av vårt høringssvar, er vi på langt nær enige med departementet om *hvordan* en ny grunnskolelærerutdanning skal bygges opp for på best mulig måte å møte fremtidens behov – for elevene og for samfunnet.

Skolen har et bredt dannelses- og kvalifiseringsoppdrag. I forbindelse med Ludvigsen-utvalgets innstilling har søkelyset vært satt på betydningen av et bredt kompetansebegrep og en profesjonell lærerstand som har god kjennskap til elevenes faglige kompetanse og er tydelig på hva som skal til for å videreutvikle denne. Skolens brede samfunnsmandat og verdigrunnlag har stor betydning for alle valg som skal gjøres når det gjelder strukturen og innholdet i de nye femårige lærerutdanningene. Debattene i kjølvannet av Ludvigsen-utvalgets rapport og innspillene til den kommende stortingsmeldingen om framtidens skole gir viktige og konstruktive signaler når de nye grunnskolelærerutdanningene skal utformes og utvikles.

Vårt høringssvar er bygget opp slik:

Etter en oppsummering av våre hovedkonklusjoner (II.), har vi innspill til noen særskilte spørsmål (III.) før vi kommenterer forskriftene paragrafvis (IV.). Forskriftene kommenteres samlet.

Avslutningsvis (V.) har vi noen merknader til arbeidet med planlegging og implementering av de nye lærerutdanningene sett i lys av de mange prosessene som er igangsatt i den høyere utdanningssektoren.

II. Utdanningsforbundet mener at

- de nye grunnskolelærerutdanningene på mastergradsnivå skal være *integrerte, profesjonsrettete og forskningsbaserte* utdanninger av høy faglig kvalitet, slik departementet selv foreslår
- de nye grunnskolelærerutdanningene må få betegnelsen Masterutdanning for grunnskolelærere 1-7 og Masterutdanning for grunnskolelærere 5-10.
- *Pedagogikk* skal være navnet på det gjennomgående pedagogikkfaget i grunnskolelærerutdanningene.
- pedagogikkfaget må styrkes, det må utgjøre minimum 60 studiepoeng av studiet og en egen RLE-modul på 15 studiepoeng må ikke innlemmes i faget
- det må åpnes for andre skolerelevante masterfag enn begynneropplæring for studenter ved grunnskolelærerutdanningen for 1.-7. trinn og for at studenter ved grunnskolelærerutdanningen for 5.-10. kan velge et skolerelevant fag som masterfag
- den fagovergripende dimensjonen og sammenhengen mellom fagene må komme tydeligere fram allerede i forskriftenes første paragraf der formålet med utdanningene fastslås
- det er bra at betydningen av profesjonsetikk er fremhevet i formålet (§ 1) i forskriftene
- det må fastslås i forskriften at de nye grunnskolelærerutdanningene kvalifiserer for tilsetting og undervisning i henholdsvis 1.-7. trinn og 5. til 10. trinn i grunnskolen
- læringsutbyttebeskrivelsene må løftes opp på et mer overordnet og generelt nivå og at sammenhengen mellom kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse må bedres
- læringsutbyttebeskrivelsene må være tydeligere og inkludere enkelte kompetanser som er helt avgjørende i lærerprofesjonen, det gjelder profesjonsetikk, danning, fagovergripende kompetanse, kritisk refleksjon, klasseledelse og relasjonskompetanse, spesialpedagogikk, mobbing, likestilling og kompetanse til å ivareta klima- og miljøperspektivet i skolen
- de obligatoriske fagene skal begrenses til å omfatte pedagogikk og norsk på 1.-7. løpet og kun pedagogikk på 5.-10.løpet
- nasjonale deksamener ikke skal forskriftsfestes

- samisk lærerutdanning må prioriteres høyere i prosessen og at forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning burde ha blitt utarbeidet parallelt med de forskriftene som nå er på høring

III. Generelt

Gjennom rammeplanene legger myndighetene sterke føringer på utdanningsinstitusjonenes utvikling av egne planer for de nye grunnskolelærerutdanningene. I rammeplanene skal det gis overordnede beskrivelser av hvilke kunnskaper, ferdigheter og kompetanser utdanningene skal gi de ferdige kandidatene, hvilke fag utdanningen rommer og hvordan samvirket mellom teori og praksis skal sikre utvikling av gode profesjonsutøvere.

En eller to forskrifter

Utdanningsforbundet mener fortsatt at det bør være én felles forskrift for begge grunnskolelærerutdanningene og vi kan ikke se at særpreget eller ulikhetene ved de to utdanningsveiene er tydeliggjort tilstrekkelig i de foreliggende forslagene til at det rettferdiggjør to separate forskrifter. Det er viktig å bygge en felles identitet for alle lærere i grunnskolen. Det er uheldig med to separate forskrifter fordi det kan føre til at utdanningene utvikles hver for seg. Det igjen kan medføre en større oppdeling av fagmiljøene. Det er viktig at det oppmuntres til faglig samarbeid og at deler av undervisningen gis på tvers av de to utdanningene.

Utdanningsforbundet er av den oppfatning at én felles forskrift kan bidra til å styrke dette.

Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning

Det foreligger ikke forslag til rammeplan for samisk lærerutdanning.

Utdanningsforbundet mener at samisk lærerutdanning må prioriteres høyere i prosessen og at forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning burde ha blitt utarbeidet parallelt med de forskriftene som nå er på høring.

Utdanningenes navn

Utdanningens navn må knyttes til den betegnelsen vi bruker i dag på femårige utdanninger på høyere grads nivå som tilbys både ved høyskoler og universiteter i Norge.

Utdanningsforbundet går inn for at de nye grunnskolelærerutdanningene får betegnelsen Masterutdanning for grunnskolelærere 1-7 og Masterutdanning for grunnskolelærere 5-10.

Forholdet mellom rammeplan og nasjonale retningslinjer

Rammeplanen skal gi tydelige prinsipielle og forpliktende føringer samtidig som den må balanseres godt opp mot den enkelte utdanningsinstitusjons faglige autonomi og forpliktelser i henhold til universitets- og høyskoleloven.

Rammeplanen skal inneholde bestemmelser om forventet læringsutbytte og synliggjøre progresjonen i læringsutbyttene gjennom studiets fem år. I tillegg skal læringsutbyttet være relatert til og tilpasset kompetanseområdene i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket.

De foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene er formulert på et svært høyt detaljeringsnivå. Med tanke på at forskriftene for rammeplan skal være prinsipielle og overordnede og at det skal utarbeides nasjonale retningslinjer hjemlet i rammeplanen, mener Utdanningsforbundet at det med fordel kan skjæres ned på antallet læringsutbyttebeskrivelser og at disse bør holdes på et mer overordnet nivå – samtidig som sentrale profesjonsfaglige kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse synliggjøres.

Profesjonsfag eller Pedagogikk

Fagets navn

Utdanningsforbundet støtter ikke departementets forslag om å bruke betegnelsen *Profesjonsfag* i stedet for *Pedagogikk*.

Alle fag som inngår i en profesjonsutdanning er «profesjonsfag» i den forstand at alle fag skal være tydelig forankret i læreryrket. Følgelig bør ikke betegnelsen knyttes til ett enkelt fag-noe som kan medføre at en signaliserer at det er dette ene faget som primært skal ivareta det profesjonsfaglige og at andre fag indirekte ikke har denne funksjonen i den integrerte lærerutdanningen. *Pedagogikk* er navnet på et etablert fag med et vitenskapelig kunnskapsgrunnlag som lærerutdanningene skal bygge på og som samtidig sier tydelig hva innholdet i faget er. *Pedagogikk* er også den betegnelsen som benyttes i flere av de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelser.

Utdanningsforbundet mener det er riktig å kalle faget *Pedagogikk* - slik rammeplanutvalget også innstilte på.

Vi kommer nærmere inn på spørsmålet om **fagets omfang** og **innhold** i våre merknader til **§ 3 Innhold og struktur**.

IV. Paragrafvis kommentarer til forskriftene til rammeplan

Våre kommentarer gjelder begge forskriftene om rammeplan for grunnskolelærerutdanning, 1.-7. trinn og 5.-10. trinn. Der vi har merknader som gjelder særskilt for en forskrift, presiseres det.

§ 1 Virkeområde og formål

Her skal det helt overordnede formålet med utdanningen beskrives slik at sammenhengen mellom de verdier og de ulike former for kompetanse, kunnskaper og ferdigheter som utdanningen skal gi, kommer til uttrykk.

Utdanningsforbundet støtter i det store og hele ordlyden i paragrafens tredje og fjerde avsnitt som beskriver de nye lærerutdanningene, og vi ser positivt på at det profesjonsetiske grunnlaget som utdanningen skal gi, er introdusert her.

Sammenhengen mellom fag og fagdidaktikk og sammenhengen mellom profesjonsfag og praksis er tydelig formulert, mens den fagovergripende dimensjonen og sammenhengen mellom fagene er helt utelatt. Nyere læringsforskning er tydelig på at kompetanse i spesifikke fag er avhengig av flere former for fagovergripende kompetanse og at elever lettere kan overføre læring fra et fag til et annet når de behersker sentrale elementer i flere ulike fag.

Utdanningsforbundet mener at denne forståelsen må ligge til grunn også for de nye grunnskolelærerutdanningene og formuleres tydeligere i dette avsnittet.

Vi støtter også at opplæring om samiske forhold tas inn i denne paragrafen, men vil påpeke at punktet er formulert mer som et læringsutbytte som kandidaten skal oppnå enn som et formål med selve lærerutdanningen. Det mener vi er forvirrende.

Når det gjelder det andre avsnittet i denne paragrafen, mener vi at det er svært uheldig at det står at Grunnskolelærerutdanning kan kvalifisere for tilsetting til å undervise [...].

Med henvisning til Opplæringslovas § 10-1¹ om kompetansekrav for undervisningspersonell mener Utdanningsforbundet at formuleringen må være

Grunnskolelærerutdanningen kvalifiserer for tilsetting.

Spørsmålet om kompetanse for undervisning reguleres i forskriftenes § 3.

Utdanningsforbundet mener at det er flere viktige elementer i formålsparagrafen som bør følges bedre opp med læringsutbyttebeskrivelser i neste paragraf, eksempelvis profesjonsetikk og kritisk refleksjon. Dette kommer vi tilbake til i våre kommentarer til § 2.

§ 2 Læringsutbytte

Innspill til departementets forslag

1. Den første læringsutbyttebeskrivelsen (første strekpunkt under Kunnskap) er identisk for begge forskrifter og skal si noe overordnet om det faglige innholdet og nivået i de helhetlige lærerutdanningene:

Kandidaten

- har avansert profesjonsrettet kunnskap i et valgt fag eller fagområde og i pedagogikk, herunder spesialisert innsikt i et avgrenset profesjonsrettet fagområde og bred kunnskap i øvrige fag som inngår i utdanningen

Vi mener at dette er uklart formulert, spesielt når det relateres til beskrivelsen av utdanningens struktur i § 3. Det kan rå tvil om hvorvidt strekpunktet bare beskriver masterfaget og pedagogikkfaget - som er de eneste fagene som føres videre etter det tredje året - eller om de øvrige fagene også omfattes av formuleringen. Dersom «øvrige valgte fag» er fagene som er

¹ § 10-1. **Krav om kompetanse ved tilsetjing av undervisningspersonell:** Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i grunnskolen og i den vidaregåande skolen, skal ha relevant fagleg og pedagogisk kompetanse. Departementet gir nærmare forskrifter om krav til utdanning og praksis for den som skal tilsetjast i undervisningsstillingar på ulike årstrinn og i ulike skoleslag.

avsluttet etter første syklus, er vi i tvil om de skal beskrives i tråd med Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverks nivå 7 (syklus 2, master).

Språklig mener vi dessuten at det er unødvendig at «profesjonsrettet» brukes i en og samme setning både om kunnskapen som kandidaten skal ha og om et fagområde som skal inngå i utdanningen.

Utdanningsforbundet mener at første strekpunkt i læringsutbyttene i begge forskrifter må skrives om og gjøres entydig.

2. Vi viser til våre innledende merknader under **Generelt**. *Formuleringen av læringsutbyttebeskrivelsene bør holdes på et mer generelt og overordnet nivå* som kan detaljeres og konkretiseres nærmere i retningslinjer og læreplaner. Detaljeringsgraden i de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene varierer og ambisjonsnivået er til tider svært høyt i formuleringene som er foreslått.

Eksempel

Ferdigheter (Strekpunktene 5 og 6 i begge forskriftene)

Kandidaten

- kan søke ny kunnskap fra nasjonal og internasjonal forskning, analysere og forholde seg kritisk til ulike informasjonskilder, bruke slik innsikt i profesjonsutøvelsen og til å reflektere over og begrunne ulike sider ved denne
- kan selvstendig og i samarbeid med andre analysere teorier og metoder innenfor fagområdene og bruke slik innsikt i forsknings- og utviklingsarbeid og for å fremme elevens vitenskapelige tenkemåte

3. *Sammenhengen mellom kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse* er ikke alltid like tydelig. Utdanningsforbundet mener at ferdighetene som kandidaten skal utvikle må bygge på eller ta utgangspunkt i Kunnskaper som kandidaten får i sin utdanning. Eksempelvis skal kandidaten inneha avanserte digitale ferdigheter uten at vi kan se hvilket kunnskapsgrunnlag denne ferdigheten bygger på.

Andre eksempler er bruken av begrepet helsefremmende læringsmiljø og estetisk læringsprosess (Ferdigheter andre strekpunkt i begge forskrifter) som heller ikke kan relateres direkte til et kunnskapspunkt.

4. Utdanningsforbundet setter *spørsmålstegn ved realismen* i at alle kandidater skal kunne gjennomføre profesjonsrettede, praksisrelevante, selvstendige og avgrensede forskningsprosjekter etter endt masterutdanning. Jf. nestsiste strekpunkt under Ferdigheter i begge forskrifter:

Kandidaten

- kan gjennomføre profesjonsrettede, praksisrelevante, selvstendige og avgrensede forskningsprosjekter i tråd med forskningsetiske normer

Utdanningsforbundet mener at det er av større betydning at kandidatene får styrket kompetanse og evne til å bruke og å omsette i praksis den forskningsbaserte kunnskapen – både i undervisning og i utviklingen av skolen og at denne ferdigheten må innarbeides i nevnte læringsutbytteskrivelse

5. Vi forstår at det er gjort forsøk på å holde *antallet læringsutbyttebeskrivelser så lavt som mulig*, men det har medført at enkelte er så innholdsrike og temamessig så sammensatte, at de heller bør splittes opp.

Eksempel

Kunnskap 4. strekpunkt i forskriften 1-7

Kandidaten

- har inngående kunnskap om begynneropplæring, grunnleggende ferdigheter og kompetanser, vurderings- og kartleggingsverktøy, klasseledelse, ledelse og vurdering av elevers læringsprosesser og hva som fremmer elevers læring i fagene

og tilsvarende i forskriften 5-10

Kandidaten

- har inngående kunnskap om videreutvikling av grunnleggende ferdigheter og kompetanser, vurderings- og prøvesystemer, klasseledelse, ledelse og vurdering av elevers læringsprosesser og hva som fremmer elevers læring i fagene

6. Læringsutbyttebeskrivelse om vold og seksuelle overgrep

I noen sammenhenger er det brukt eksempler som kan virke innsnevrende, i stedet for å være oppklarende. Det gjelder ved flere tilfeller der barn og unge med særskilte behov omtales og eksemplifiseres med barn som er utsatt for vold og seksuelle overgrep. Utdanningsforbundet har i en tidligere uttalelse gitt sin støtte til intensjonen i målsettingen om at alle lærerutdanningskandidatene skal ha kunnskaper og ferdigheter til å håndtere vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Men vi mener at konkretiseringsnivået denne formuleringen har fått, hører hjemme i de nasjonale retningslinjene og i institusjonenes programplaner. I forskriften til rammeplan mener Utdanningsforbundet at læringsutbyttebeskrivelsen kan formuleres mer generelt:

Kunnskaper

Kandidaten

- har kunnskap om barn i vanskelige livssituasjoner, barns rettigheter i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv og om hvordan skolen i samarbeid med foresatte og eksterne instanser kan ivareta barn med særlige behov

Ferdigheter

Kandidaten

- kan identifisere særskilte behov hos barn. Kandidaten skal kunne tilrettelegge for dem i klasserommet og på bakgrunn av faglige vurderinger raskt kunne iverksette nødvendige tiltak

Andre nødvendige kompetanser

På generelt grunnlag mener Utdanningsforbundet at læringsutbyttebeskrivelsene skal være overordnede – men samtidig synliggjøre viktige og gjenkjennelige grunnleggende kompetanser for lærerprofesjonen. Slik læringsutbyttebeskrivelsen nå foreligger, savner vi flere viktige kompetanser og ber om at Kunnskapsdepartementet innarbeider følgende kompetanser i § 2:

Profesjonsetikk

Utøvelsen av læreryrket forankres godt i en reflektert etisk bevissthet om profesjonenes samfunnsoppdrag. Lærerutdanningene har et særlig ansvar for å utdanne lærere som har etisk kunnskap og kan handle etisk forsvarlig.

Utdanningsforbundet mener at vektleggingen av profesjonsetikk er for svak og at formuleringen i forskriftenes § 1 må følges opp med egne læringsutbyttebeskrivelser

Danningsperspektivet

I tråd med skolens brede samfunnsmandat er det en sentral oppgave for lærere å stimulere elevene i deres dannelsprosesser gjennom kunnskap, forståelse og kritisk tenkning. Forskriftene må derfor direkte og indirekte ivareta at utdanning også handler om menneskets forhold til seg selv, menneskets forhold til verden og menneskets forhold til samfunnet

Utdanningsforbundet mener at dannelsperspektivet er for utydelig i forskriftene. Det bør komme tydelig frem i en eller flere av læringsutbyttebeskrivelsene.

Fagovergripende kompetanse

Utdanningsforbundet har foreslått en endring i tredje avsnitt i forskriftenes § 1 for at betydningen av tverrfaglighet og det fagovergripende aspektet skal bli tydeligere. Vi ønsker at dette også følges opp i læringsutbyttebeskrivelsene.

Kritisk refleksjon

Begrepet er introdusert i forskriftens § 1 men er ikke videreført i læringsutbyttebeskrivelsene.

Utdanningsforbundet mener at begrepet kan innarbeides i flere av de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene, for eksempel

Kunnskaper, i fjerde strekpunkt i begge forskrifter tilføyes

Kandidaten

skal ha kunnskap om og kunne reflektere kritisk rundt valg av metoder og verktøy

og

Generell kompetanse, nestsiste strekpunkt i begge forskrifter endres slik

Kandidaten

kan analysere og vurdere faglige, profesjonsetiske og utdanningspolitiske problemstillinger og videreutvikle egen kompetanse, kan reflektere kritisk over egen og skolens praksis og bidra til både kollegers og skolens faglige og organisatoriske utvikling

Klasseledelse og Relasjonskompetanse

I tillegg til faglig kompetanse i pedagogikk og i undervisningsfag, er en bred relasjonskompetanse av de viktigste ferdighetene en lærer må ha. Dette er viktig både som klasseleder, i veiledning av enkeltelever, i samarbeidet med hjemmene, i kontakt med skolens samarbeidspartnere og som aktør i den delingskulturen en god kunnskapsbedrift bør ha. Klasseledelse er nevnt i en lengre opprømsing i fjerde strekpunkt under Kunnskaper (se over), men Utdanningsforbundet mener at det også må synliggjøres og utdypes under Ferdigheter.

Mobbing

I forlengelse av punktet over mener Utdanningsforbundet at Kunnskap om mobbing (herunder forebygging, avdekking og handling) bør inn som eget strekpunkt. Dette er i tråd med anbefalinger fra Djupedals-utvalget.

Spesialpedagogikk

Det er en generell bekymring (i organisasjonen) for grunnskolelæreres grunnleggende spesialpedagogiske kompetanse og for hvordan spesialpedagogikk er tenkt inkludert i de nye rammeplanene. Flere av læringsutbyttebeskrivelsene både under Kunnskap, Ferdigheter og Generell kompetanse forutsetter spesialpedagogisk kompetanse hos læreren.

Vi viser også til våre merknader til **§ 3 Innhold og struktur, Andre fag**

Miljø og Utdanning for bærekraftig utvikling

Utdanningsforbundet mener det er avgjørende at studentene tilegner seg kunnskap og forståelse for bærekraftig utvikling. Derfor mener vi at det må inn en utbyttebeskrivelse som vektlegger betydningen av at kandidatene har kompetanse til å ivareta klima- og miljøperspektivet skolen. Vi står overfor store utfordringer når det gjelder klima og miljø. Klimaendringene er i ferd med å skape endrede livsbetingelser på jorda. For å bevare nødvendige livsbetingelser for mennesker og andre arter, er det nødvendig å gjennomføre endringer i samfunnet. Dette er endringer som vil berøre og kreve innsats fra alle deler av samfunnslivet, ikke minst fra utdanningssektoren.

Likestilling

Utdanningsforbundet mener forskriftene må uttrykke betydningen av at kandidatene skal kunne ivareta og fremme likestilling og likeverd. Det er stadig nye utfordringer knyttet til utviklingen av et mer likestilt samfunn. Eksempler fra skoleverket kan være kjønnsrelatert mobbing, frafallsproblematikk, jenters tendens til å velge bort realfag, det at flere gutter har store utfordringer med lese- og skriveferdigheter og stadig kjønnsstradisjonelle valg av utdanning og yrke – men også utfordringer knyttet til likestilling og likeverd uavhengig av funksjonsevne, seksuell orientering og kjønnsidentitet, alder, etnisitet og religion. Dette understreker bare behovet for at likestilling, slik det har vært uttalt i foregående rammeplaner for alle lærerutdanningene, også må inn i de som nå utvikles.

§ 3 Innhold og struktur

I første setning fastslås det at grunnskolelærerutdanningene *skal* kvalifisere for undervisning på henholdsvis 1.-7. trinn og og 5. til 10. trinn. (Jf vår kommentar til § 1 Første avsnitt). Vi mener at det her kan være fornuftig og ryddig å henvise til Opplæringslovas § 10-2².

² § 10-2. Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag: Tilsette som skal undervise, må ha relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i. [...]

Obligatoriske fag

Spørsmålet om hvor mange og hvilke fag som skal være obligatoriske i de nye grunnskolelærerutdanningene kan ikke sees løsrevet fra andre prosesser og endringer som (skal) iverksettes samtidig, nemlig de skjerpede kompetansekravene for undervisning både på barnetrinnet og ungdomstrinnet og kravet om at alle lærerutdanningsinstitusjoner må tilby masterutdanning i minimum to av de prioriterte fagene norsk, engelsk og matematikk før de kan tilby øvrige fag som masterfag.

Grunnopplæringen skal gi elevene erfaringer med og muligheter for utvikling innenfor et bredt spekter av fagområder og vi står i fare for at en så ensidig prioritering av fagene norsk, matematikk og engelsk kan skje på bekostning av andre fag og bredden i skolens oppdrag.

Kompetansekravene og akkrediteringsreglene forsterker uroen for at det ikke satses like mye på de øvrige skolefagene – verken av studiestedene, av studentene eller av de som skal tilsette nye lærere. Dette kan føre til at vi etter hvert vil få mange lærere med undervisningskompetanse i matematikk, norsk og engelsk mens vi vil mangle lærere med kompetanse i de øvrige fagene. Det er så mange sterke føringer som samlet sett bidrar til å styrke prioriteringen av faget matematikk at Utdanningsforbundet ikke ser behovet for også å gjøre det til et obligatorisk fag i 1.-7. løpet.

Utdanningsforbundet mener at i tillegg til faget pedagogikk er det kun faget norsk (30 studiepoeng) som skal være obligatorisk for alle studenter som velger 1.-7.løpet.

For 5.-10. løpet mener Utdanningsforbundet at det kun er faget pedagogikk som skal være obligatorisk for alle studenter.

Andre fag

Utdanningsforbundet er spesielt bekymret for en nedgradering av de praktiske og estetiske fagene. De praktiske og estetiske fagene i skolen gir en verdifull inngang til elevenes læring og bidrar til å utvikle elevenes evne til aktiv deltakelse, opplevelse, skapende virksomhet, vurdering og kritisk refleksjon.

I tillegg til fagenes betydningsfulle egenart, viser det seg også at kompetanse i estetiske fag og estetiske læringsprosesser er verdifullt i møte med barn og unges nye medievirkelighet. De seneste reformene i lærerutdanningen de siste årene har gitt de praktisk-estetiske fagene mindre plass, og dermed har læreres kompetanse på disse områdene blir svekket. Når betydningen av estetiske læreprosesser vektlegges i læringsutbyttebeskrivelsene, betinger det samtidig at kandidatene erververe solid kompetanse i disse fagene.

Utdanningsforbundet vil derfor understreke betydningen av at det *både* utdannes flere lærere med fordypning og undervisningskompetanse i disse fagene *og* at alle grunnskolelærere har det nødvendige faglige grunnlaget for å utvikle kunnskap om estetiske læreprosesser og kreative arbeidsformer.

Tilsvarende ønsker Utdanningsforbundet å understreke viktigheten av det legges til rette for mer generell spesialpedagogisk kompetanse i lærerutdanningene. Elevmangfold vil alltid være en realitet i norsk offentlig skole. Mange elever har særskilte behov, enten i perioder av livet eller i et livsløpsperspektiv. Spesialpedagogisk kompetanse hos læreren er en forutsetning for inkludering og tilpasset opplæring.

Masterfag

Skolens mandat og praksis er svært kompleks og skolen trenger et mangfold av kompetanser på mastergradsnivå. Det er helt avgjørende at fremtidens kollegier er sammensatt av lærere med masterfordypning både i skolefag og i skoler relevante fag.

Utdanningsforbundet mener at det må åpnes for andre skoler relevante masterfag enn begynneropplæring for studenter ved grunnskolelærerutdanningen for 1.-7. trinn og for at studenter ved grunnskolelærerutdanningen for 5.-10. kan ha et skoler relevant fag som masterfag.

Pedagogikkfagets omfang

Utdanningsforbundet er bekymret over at (det obligatoriske) pedagogikkfaget kun er foreslått å omfatte 30+30 studiepoeng i løpet av det femårige studieløpet. Når det i tillegg foreslås at det både skal legges inn en modul med 15 studiepoeng RLE og deler av vitenskapsteorien i pedagogikkfaget, er vi bekymret for pedagogikkfagets integrerende rolle og for at de pedagogiske kunnskapene, ferdighetene og kompetansene hos en fremtidig lærer blir for overflatiske. Utdanningsforbundet vil ha et solid pedagogikkfag i fremtidens grunnskolelærerutdanning. Vi ønsker at faget blir forsterket, og at en ser til de gode erfaringene som også er gjort i nåværende grunnskolelærerutdanningen, nemlig at flere opplever at faget er blitt mer profesjonsrettet enn det gamle pedagogikkfaget i allmennlærerutdanningen, og at studentene er mer opptatt av å være en del av en profesjon med alt det innebærer (Jf. Følgegruppens rapport 5).

Skal lærerstudenter få mulighet til å ta Masterfag i (flere) skoler relevante fag slik Utdanningsforbundet går inn for, er det også nødvendig at pedagogikkfaget får en større plass i syklus 1 enn det har i departementets forslag.

Utdanningsforbundet går følgelig inn for at pedagogikkfaget styrkes og antall studiepoeng utvides – slik at det består av minimum 60 studiepoeng i tillegg til de 15 som er øremerket RLE-faget.

Vitenskapsteori og metode må legges inn i FOU-oppgaven og Masterfaget.

RLE som del av pedagogikkfaget

I avsnittet over har vi argumentert for at det ikke skal legges inn en modul tilsvarende 15 studiepoeng knyttet til religion, livssyn og etikk i pedagogikkfaget fordi vi mener at pedagogikkfaget skal ha et større omfang enn det som nå ligger i departementets forslag.

Det er imidlertid også flere faglige grunner til at Utdanningsforbundet er uenig i forslaget om å legge en modul RLE inn i pedagogikkfaget.

Med overgangen fra allmennlærerutdanningen (ALU) til grunnskolelærerutdanningen (GLU) ble pedagogikkfaget som kjent utvidet fra 30 studiepoeng til 60. Utdanningsforbundet var i den prosessen opptatt av at pedagogikkfaget måtte få en mer profesjonsrettet forankring parallelt med å få en mer framtrædende plass i utdanningen. Vi var derfor tilfreds med utvidelsen fra 30 til 60 studiepoeng. Likevel var vi allerede da kritiske til at faget også skulle ivareta en del av målsettingene i RLE-faget som hadde vært obligatorisk i ALU.

Utdanningsforbundet uttrykte også bekymring for at PEL-faget skulle bli det faget som måtte ivareta alle andre gode intensjoner som ikke fant sin plass i de øvrige lærerutdanningsfagene. Det ville føre til et fragmentert pedagogikkfag med en uklar faglig forankring. Følgegruppens siste rapport (nr. 5) viser at vår bekymring langt på vei var berettiget. I rapporten står det at PEL-faget har en særlig utfordring knyttet til emnetrengsel. *«Siden det er det eneste obligatoriske faget som er i begge utdanningene, kan det bli fristende å legge inn moment her som ikke passer inn andre steder. Det kan gå ut over fagets egenart og rom for profesjonsretting og studenters kompetanseutvikling i faget.»*

Når regjeringen nå foreslår at ¼ av pedagogikkfaget skal øremerkes RLE, vil det føre til at andre helt avgjørende og sentrale målsettinger må tas ut av pedagogikkfaget. Bærebjelken i grunnskolelærerutdanningen som profesjonsutdanning, marginaliseres, og det er svært uheldig.

Samtidig vil vi gjerne understreke – som vi har gjort i tidligere uttalelser - at det er helt grunnleggende at det utvikles forståelse og kompetanse i hva det vil si å vokse opp i et flerkulturelt og mangfoldig samfunn i alle lærerutdanningsfagene, ikke minst i pedagogikkfaget. Det er avgjørende at det utdannes lærere som kan bidra til at elevene utvikler grunnleggende verdier, holdninger og kunnskap om å leve i et pluralistisk samfunn der mennesker med ulike livssyn skal leve side om side. Det vi er kritiske til, er å låse utviklingen av denne kompetansen til en RLE-modul og samtidig knytte en rekke andre allmenngyldige spørsmål til et eget RLE-fag i pedagogikkfaget. For eksempel er utvikling av etisk refleksjon og etisk forsvarlig praksis helt avgjørende i lærerutdanningen, men det må ikke knyttes ensidig til religionsetikk (herunder kristen-etikk).

Utdanningsforbundet frykter at en ytterligere integrering av RLE-faget i pedagogikkfaget kan virke mot sin hensikt og bidra til en rekke uønskede konsekvenser, eksempelvis at:

- færre studenter vil velge RLE som eget skolefag, fordi de allerede har det i pedagogikkfaget
- skoleledere i barneskolen ikke vil etterspørre kandidater med fordypning i RLE fordi alle har litt av det
- at fagmiljøene på utdanningsinstitusjonene over tid bygges ned, fordi færre studenter velger fordypning.

Utdanningsforbundet fraråder på det sterkeste å innlemme en modul på 15 studiepoeng med RLE i pedagogikkfaget.

Praksis

Utdanningsforbundet mener at praksisopplæringen bør være et gjennomgående element i alle lærerutdanningene, at praksisopplæringen skal være en integrert del av alle fagene, at det skal være progresjon og at studentene må få praksis på de trinnene utdanningen kvalifiserer for. Tilsvarende er det vesentlig at praksis er tilpasset studentenes fagvalg/kunnskapsområder.

Utdanningsforbundet støtter utvidelsen av praksisopplæringen og forslaget om at fem dager kan legges til barnehage for studentene på 1.-7. trinn. og foreslår tilsvarende målrettet praksis for andre overganger (barnetrinn/ungdomstrinn).

Både studentenes FOU-oppgave Masteroppgaven skal være rettet mot lærergrjeningen og ta utgangspunkt i problemstillinger knyttet til praksis i skolen og klasserommet. Økt omfang av praksis og innføring av praksisorientert masteroppgave for alle grunnskolelærerstudenter vil øke presset på praksisfeltet og det må åpnes for ulike måter å gjøre oppgaven på. Utdanningsinstitusjonene og praksisskolene må få økte ressurser til å møte den nye situasjonen.

Praksislæreren er den viktigste aktøren i studentens praksisopplæring, og betydningen av godt kvalifiserte praksislærere må ikke undervurderes. Utdanningsforbundet har tidligere uttalt at det må stilles krav til at praksislærere skal ha dokumentert veiledningskompetanse (minimum 15 studiepoeng) - i tillegg til minimum 5 års praksis.

Utdanningsforbundet vil gå inn for en forskriftsfesting av praksislærerens kompetanse i tråd med øvrige tiltak for å øke kvaliteten i utdanningene.

§ 4 Programplan og nasjonale retningslinjer

Beskrivelsen i forskriften er i tråd med Utdanningsforbundets oppfatning av hvordan planhierarkiet i lærerutdanningene bør være. De nasjonale retningslinjene er utfyllende i forhold til forskriftene og skal være førende for institusjonenes arbeid med all grunnskolelærerutdanning.

§ 5 Nasjonale deksamener

Utdanningsforbundet har i sin høring om nasjonale deksamener markert at vi går i mot departementets forslag om å innføre nasjonale deksamener. Vi tror ikke at standardiserte deksamener er svaret på en nødvendig og varig kvalitetssikring i utdanningene.

Utdanningsforbundet mener også at forslaget vil innebære en uheldig inngripen i høyere utdanningsinstitusjoners faglige autonomi.

Det er iverksatt et pilotprosjekt angående nasjonale deksamener i regi av NOKUT, som inkluderer enkeltemner i revisjonsfag, sykepleiefag og lærerutdanning. Dette prosjektet er ikke ferdigstilt, og har heller ikke blitt evaluert.

Utdanningsforbundet er mot en forskriftsfesting av nasjonale deksamener. Vi mener at det er meningsløst at nasjonale deksamener forskriftsfestes før det pågående pilotprosjektet er evaluert.

§ 6 Fritaksbestemmelser

Utdanningsforbundet mener at kravet til utdanning som kan gi fritak også MÅ omfatte fagdidaktikk og praksisopplæring.

§ 7 Ikrafttredelse og overgangsregler

Utdanningsforbundet ønsker at følgende overgangsregler reguleres her eller under en annen passende paragraf:

- Overgangsordninger for studenter som ønsker overgang fra 1.-7. til 5.-10. utdanningen
- Overgangsordninger for ferdigutdannede kandidater som har tatt enten 1.-7. eller 5.-10 og som ønsker gjennom videreutdanning å kvalifisere seg for arbeid i hele grunnskolen.
- Samarbeidsordninger mellom institusjonene som åpner for muligheten til å ta masterfag ved et annet lærested enn der man begynte sin grunnskolelærerutdanning

V. Avsluttende merknader

Gjennom våre innspill og svar til det foreliggende høringsutkast har Utdanningsforbundet ønsket å bidra til å legge grunnlaget for nye grunnskolelærerutdanninger av høy kvalitet, med godt omdømme og lang levetid. Vi ønsker lærerutdanninger som imøtekommer dagens krav og som evner å videreutvikle seg i takt med nye krav og forventninger uten at dette krever nye og omfattende revideringer av forskrifter om rammeplaner. Som det fremgår av våre kommentarer til forskriftene som er på høring, er vi på langt nær enige med departementet om hvordan en ny grunnskolelærerutdanning skal bygges opp for på best mulig måte å møte fremtidens behov – for elevene og for samfunnet.

Lærerutdanningene har de siste 30 årene vært i en nærmest kontinuerlig endrings- og reformprosess som har vært svært ressurskrevende for fagmiljøene. Det er derfor så viktig at de nye femårige lærerutdanningene får en struktur og et innhold som tar utgangspunkt i hvilke krav til kompetanse vi tror vil være relevante (også) i et fremtidig samfunns- og arbeidsliv. I arbeidet med utmeisling av rammeplanene for de nye lærerutdanningene er det viktig at det lyttes til debattene i kjølvannet av Ludvigsen-utvalgets rapport og til innspillene til den kommende stortingsmeldingen om framtidens skole. Utvalget mente framtidens samfunns- og arbeidsliv vil kreve av framtidens skole at den legger opp til større bredde og en utvidet tverrfaglig læring. Særdeles viktig er det at lærerutdanningene blir rigget for å ivareta denne tankegangen.

Parallelt med innføringen av de femårige lærerutdanningene på masternivå er det, som vi har vært inne på flere steder i vårt høringssvar, mange andre prosesser og endringer på gang som på ulikt vis kan ha innvirkning på utviklingen, planleggingen og implementeringen av de nye lærerutdanningene.

Rekruttering og frafall

Eksempelvis blir de nye skjerpede inntakskravene til lærerutdanningene iverksatt fra opptaket høsten 2016. Vi *vet* selvsagt ikke hvordan disse vil slå ut med hensyn til rekrutteringen men kan sitere fra Lærerløftet «Høyere opptakskrav vil snevre inn søkergrunnlaget til lærerutdanningene. På kort sikt må det derfor forventes en nedgang i opptakstallene». Tanken fra myndighetenes side er at vi får bedre kandidater til lærerutdanningene, men samtidig må vi innse at det er sannsynlig at det blir færre kvalifiserte søkere.

En nedgang i rekrutteringen *vil kunne* bli ytterligere forsterket når alle grunnskolelærerutdanninger blir integrerte femårige utdanninger. Det er et langt studium å forplikte seg til. Samtidig kan andre forhold trekke i motsatt retning – en dystre fremtidsøkonomi kan tale for å velge en solid utdanning med gode muligheter for fast tilsetting i offentlig sektor. Det er derfor av største betydning at utdanningene er attraktive og relevante og kvalitativt gode fra første studieår, at (det store flertallet av) de studentene som tas opp, blir og fullfører. Behovet for tiltak mot frafall forsterkes ytterligere av at det i 2021 ikke vil være noen avgangsstudenter fra grunnskolelærerutdanningene i det hele tatt (siste fireårig kull går ut våren 2020, første femårig kull går ut 2022) – det er med andre ord helt avgjørende at det gjennom hele studiet iverksettes tiltak og opprettholdes en slik kvalitet at utdanningssystemet - og det øvrige arbeidslivet - ikke mister potensielle gode lærerkandidater underveis.

Frafallet i høyere utdanning er generelt høyt. Følgegruppas rapport 2015 viste at nesten hver tredje grunnskolelærerstudent droppet ut av studiet etter to år. Det finnes ikke undersøkelser som gir entydige svar på hva frafallet bunner i, men når vi ser på årets Studiebarometer (tall fra 2015) er funnene tydelige: det studentene er minst fornøyde med er *medvirkning og undervisning og veiledning*, og utdanningstypene som har mest negative svar, domineres av lærer- (og ingeniør)utdanninger. Dette samsvarer med funnene for 2013 og 2014. Slike signaler er det viktig at følges opp i forberedelsene og den videre planleggingen og utformingen av de nye studieprogrammene.

Det mangfoldige og flerkulturelle samfunnet som barn og unge vokser opp i, avspeiles ikke i dagens lærerprofesjon. Det er ønskelig med tiltak for å øke andelen grunnskolelærere med innvandrerbakgrunn.

Kompetanseheving i UH-sektoren

Utdanningsforbundet vil også i denne sammenheng understreke behovet for og betydningen av å videreutvikle kvaliteten i profesjonsutdanningene. Dette må blant annet skje gjennom økt vitenskapeliggjøring, økt kvalitet i praksisstudiene og kompetanse hos profesjonsutdannerne. Dette krever sterke fagmiljø som også ivaretar profesjonsperspektivet. Utdanningsforbundet ønsker at fagmiljøene ved profesjonsutdanningene skal bestå av vitenskapelig ansatte med ulik faglig bakgrunn ikke minst for å sikre den faglige *bredden* i miljøene – i praksis betyr det at vi ønsker at det skal være både førsteamanuensiser og førstelektorer og både dosenter og professorer ved både master- og doktorgradsstudiene.

Følgegruppa for GLU skrev i sin sluttrapport (2015) at til tross for at forskningsbaseringen kunne se ut som et av de mest vellykte grepene ved GLU reformen, er det store utfordringer som gjenstår, både hva gjelder tid til FOU-arbeid og kompetansehevingen til første- og toppkompetanse i sektoren. Det er positivt at det opprettes nye rekrutterings- og

stipendiatstillinger, men i profesjonsutdanningene er det like viktig at det gjøres attraktivt for lærere med solid praksis og erfaring fra skoleverket å la seg rekruttere som lærerutdannere.

Nye akkrediteringsregler

I strukturmeldingen varslet regjeringen økte krav til etablering av master- og doktorgradsprogrammer. Etter at de skjerpede kravene var på høring tidligere i år, er det varslet overgangsordninger der de nåværende akkrediteringsreglene vil bli forlenget noe (ut 2017) før de skjerpede kravene gjøres gjeldende. Men lærestedene har like fullt svært kort tid på seg til å utvikle en helt ny utdanning og få den gjennom akkrediteringsprosessen. Det er også grunn til å tro at innskjerpingene vil ramme lærerutdanningene særskilt og at de kan legge føringer for utviklingen av de masterutdanningene et lærested ønsker å tilby.

Finansieringssystemets insentiver

Finansieringsordningene må også i større grad enn de gjør i dag bygge opp om de faglige målene som settes. Økonomisk uttelling for avlagte studiepoeng og for kandidater som fullfører en grad *kan* føre til at langt flere kandidater består enn det strengere kvalitetskrav skulle tilsi.

På samme måte er det lite mobilitetsfremmende og kan hindre studenter fra å velge et masterstudium ved en annen institusjon en der man begynte sin grunnskolelærerutdanning når institusjonen taper økonomisk på at en student ikke fullfører graden sin samme sted som man begynte. Lærestedene er blitt sterkt oppfordret av statsråden/myndighetene til å samarbeide om utvikling av mastertilbud slik at alle skolefagene blir dekket. Da må det ikke ligge praktiske eller økonomiske snubletråder i veien for mobilitet mellom lærestedene.

Kompetansekrav for undervisning

De nye kravene om relevant kompetanse for å undervise i fag gjelder for alle lærere utdannet etter 1. januar 2014. Kombinasjonen kompetansekrav for undervisning og obligatoriske fag i utdanningene vil medføre at vi etter hvert vil få mange lærere med (god) kompetanse i matematikk, norsk og engelsk mens vi vil mangle lærere med kompetanse i de øvrige fagene. Her er det nødvendig å finne den rette balansen som gjør at nyutdannede grunnskolelærere med femårig utdanning på masternivå har kompetanse i tilstrekkelig antall skolefag til å være interessante for tilsetting samtidig som det ikke må fokuseres så ensidig på fagene norsk (samisk/norsk som tegnspråk), matematikk og engelsk at det utdannes for få lærere med fordypning i de øvrige skolefagene. En snever prioritering av fag vil sette de praktisk-estetiske fagene under ytterligere press. Antallet studenter som velger disse fagene har gått ned i takt med at færre studiesteder tilbyr dem. Det er av største betydning at lærerutdanningsinstitusjonene tilbyr et bredt og variert fagspekter – også på masternivå.

Press på UH-sektoren

Nye kompetansekrav og generell kompetanseutvikling av lærere i skoleverket vil sette UH-sektorens kapasitet på prøve. Gjennom den tiårige strategien Kompetanse for kvalitet trappes videreutdanningen av lærere og skoleledere opp og gjøres til en systematisk og varig satsing. Det er nødvendig med en opprusting av universitetene og høyskolene som skal planlegge, koordinere og gjennomføre dette.

Regjeringen har store forventninger til at den pågående strukturreformen i sektoren skal munne ut i bedre kvalitet i forskning og utdanning. Men omstillingene krever mye energi og store ressurser, de første årene langt mer enn de gir. Mulig synergieffekt og gevinst kan trolig ikke hentes ut før prosessene har gått seg til og man har funnet fruktbare former for samarbeid

og arbeidsdeling. Det er viktig at faglig bredde og mangfold i det nasjonale utdanningssystemet blir ivaretatt i omstillingsprosessen.

Utdanningsforbundet ønsker en solid og framtidsrettet lærerutdanning som er forskningsbasert og praksisnær og som tiltrekker seg dyktige studenter og fagansatte, men vi ser med bekymring på at mange parallelle, ressurskrevende prosesser i UH-sektoren og høyt tempo i innføringen av nye grunnskolelærerutdanninger vil kunne gå ut over kvaliteten på utdanningene og mener at sektoren burde ha fått bedre tid til å utvikle og forberede de nye femårige grunnskolelærerutdanningene på masternivå.

Ønske om følgegruppe

På samme måte som da Grunnskolelærerutdanningene 1-7 og 5-10 ble etablert, vil Utdanningsforbundet på det sterkeste anbefale Kunnskapsdepartementet å opprette en kritisk og uavhengig følgegruppe som skal følge og vurdere de nye masterutdanningene i lys av målsettingen om å etablere integrerte, profesjonsrettede og forskningsbaserte lærerutdanninger som forbereder til undervisning i fremtidens skole.